

משנה - ברכות - רע"ב

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

פרק ח

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

פרק ט

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה

א

פרק

א

משנה

-

א

פרק

מאימתי קורין. משעה שהכהנים נכנסין לאכל בתרומתן. כהנים שנטמאו וטבלו, אין יכולים לאכל בתרומה עד שיעריב שמשו, דהינו צאת הכוכבים. והא דלא תני משעת צאת הכוכבים, מלתא אגב אורחיה קא משמע לן, שאם נטמאו הכהנים בטמאה שטהרתן תלויה בקרבן כגון זב ומצרע, אין הפירה מעכבתן מלאכל בתרומה, דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, ביאת שמשו מעכבתו מלאכל בתרומה, ואין כפירתו מעכבתו מלאכל בתרומה וכו' [ב]: עד סוף האשמורה הראשונה. שליש הראשון של לילה, שהלילה נחלק לשלש משמרות [ד]. ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה, ולא קרינא ביה בשכבד. ומקמי צאת הכוכבים נמי ימא הוא ולא זמן שכיבה. והמקדימים וקורים קריאת שמע של ערבית מבעוד יום, סומכים אהא דרבי יהודה דאמר לקמן בפרק תפלת השחר, תפלת המנחה עד פלג המנחה, שהוא שעה ורביע קדם הלילה. וקימא לן דעבד פרבי יהודה עבד. ומיד כשכלה זמן המנחה מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית: עד שיעלה עמוד השחר. דכל הלילה מקרי זמן שכיבה. והלכה פרבן גמליאל, שגם חכמים מודים לו, ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העברה. ומיהו לכתחלה משהגיע עונת קריאת שמע של ערבית דמתניתין דהינו מצאת הכוכבים, אסור לסעד וכל שכן לישן, עד שיקרא קריאת שמע ויתפלל: מעשה שבאו בניו מבית המשתה. בני רבן גמליאל שמעינהו לרבנן דאמרי עד חצות, והכי קאמרי ליה, הא דפליגי רבנן עלך, דוקא קאמרי עד חצות ותו לא, ויחיד ורבים הלכה כרבים, או דלמא רבנן כותד סבירא להו, והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העברה. ואמר להו, רבנן פותי סבירא להו [ו], והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העברה, וחיבים אתם לקרות: ולא זו בלבד.

כֹּלֵה מִלְתָּא דְרַבּוֹן גַּמְלִיאֵל הִיא דְאָמַר לְבָנָיו : הַקָּטָר חֲלָבִים . שֶׁל קִרְבָּנוֹת :
וְאֲבָרִים . שֶׁל עוֹלֹת תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים שֶׁנֶּזְרַק דָּמוֹ בַּיּוֹם , מִצָּוָה לְהַעֲלוֹת
הַנִּתְחִים כָּל הַלֵּילָה , דְכָתִיב (ויקרא ו) הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל
הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר {ז} : וְכָל הַנֶּאֱכָלִין לַיּוֹם אַחַד . כְּגוֹן תּוֹדָה וְחֻטָּאת וְאֲשֵׁם
וְכִיּוֹצֵא בָהֶם שֶׁהֵם נֶאֱכָלִים לַיּוֹם וְלַיְלָה , זְמַן אֲכִילָתוֹ עַד שֶׁיַּעֲלֶה עִמּוֹד
הַשָּׁחַר , וְהוּא הַמְבִיא לַיָּדַי נוֹתֵר : אִם כֹּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת .
בְּקִרְיַת שְׁמַע וּבִאֲכִילַת קִדְשִׁים , אֲבָל בְּהַקָּטָר חֲלָבִים וְאֲבָרִים לֹא אָמְרוּ
בּוֹ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת כָּלֵל , וְלֹא נִקְטָ לִיהָ הַכָּא אֱלֹא לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּל דָּבָר
שֶׁמִּצְוָתוֹ בְּלֵילָה כָּשֶׁר כָּל הַלֵּילָה {ח} : כִּדִּי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבָרָה .
שֶׁלֹּא יָבֹא לְאֲכָלוֹ אַחַר שֶׁיַּעֲלֶה עִמּוֹד הַשָּׁחַר וְיִתְחַיֵּב כָּרַת , וְכֵן בְּקִרְיַת שְׁמַע
שֶׁלֹּא יֵאמַר עֲדִין יֵשׁ לִי שְׁהוֹת וְתַעֲבֹר עוֹנֵתָה :

פרק א - משנה ב

בין תכלת ללבן . בֵּין חוּטֵי תִכְלַת לְחוּטֵי לָבֵן שֶׁבְּצִיצִית . פְּרוּשׁ אַחַר , גִּיזַת
צָמַר שֶׁצָּבְעָה תִכְלַת וַיֵּשׁ בָּהּ מְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא נִקְלַט הַצָּבַע יָפָה וְנִשְׁאַר לָבֵן :
בין תכלת לכרתי . צָבַע הַתִּכְלַת קָרוֹב לָגוֹן שֶׁל כְּרֵתִי כְּרִישִׁין שֶׁקוֹרִין פּוֹרוּשׁ
בְּלַע"ז : **עד שלש שעות** . בַּיּוֹם , עַד סוֹף שְׁעָה שְׁלִישִׁית שֶׁהוּא רְבִיעַ הַיּוֹם
בְּזְמַן שֶׁהֵימִים וְהַלֵּילוֹת שְׁוִים . וְלַעוֹלָם זְמַן קִרְיַת שְׁמַע הוּא עַד רְבִיעַ
הַיּוֹם , בֵּין שֶׁהֵימִים אֲרָכִים בֵּין קְצָרִים . וְכֵן הָא דְתַנּוּן לְקַמּוֹ (פְּרָק ד' מִשְׁנָה א)
תְּפִלַּת הַשָּׁחַר עַד אַרְבַּע שְׁעוֹת בַּיּוֹם , הֵינּוּ עַד שְׁלִישׁ הַיּוֹם , וְאַרְבַּע שְׁעוֹת
דְּנִקְטָ , לְפִי שֶׁשְׁלִישׁ הַיּוֹם הוּא אַרְבַּע שְׁעוֹת בְּזְמַן שֶׁהֵימִים וְהַלֵּילוֹת שְׁוִין .
וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּזְכָּר בְּמִשְׁנָה כֶּהָּ וְכֶהָּ שְׁעוֹת בַּיּוֹם , עַל דֶּרֶךְ זֶה אֵתָּה צָרִיךְ לְחַשֵּׁב
וְלְדוֹן . זֹו הַבְּנֵתִי מִפְּרוּשֵׁי הַרְמַב"ם וְנִתְקַבֵּל לִי . וְטַעְמָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְאָמַר
עַד שְׁלֹשׁ שְׁעוֹת בַּיּוֹם , שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי מְלָכִים שֶׁאֵין עוֹמְדִין מִמִּטָּתוֹ עַד סוֹף
שְׁעָה שְׁלִישִׁית . וְרַחֲמָנָא דְאָמַר וּבְקוֹמָדָ , עַד שְׁעָה שֶׁכָּל בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים
מִמִּטָּתוֹ קְאָמַר . וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ {יא} , וּמִיָּהוּ לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְכוּן
לְקָרוֹת קִרְיַת שְׁמַע עִם הַנֶּץ הַחֲמָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ הוֹתִיקִים עוֹשִׂים : **לא**
הפסיד . כְּלוֹמַר לֹא הִפְסִיד מְלַבְרָד לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ , אֱלֹא אֵף עַל פִּי שְׁעָבְרָה
עוֹנֵתָה קוֹרָא וּמְבָרָד לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ : **כָּאָדָם הַקּוֹרָא בַּתּוֹרָה** . אֵף עַל פִּי
שֶׁלֹּא יֵצֵא יָדַי חוֹבֵת קִרְיַת שְׁמַע בְּעוֹנֵתָה , יֵשׁ לוֹ קְבוּל שְׁכָר כְּקוֹרָא
בַּתּוֹרָה :

פרק א - משנה ג

יטו. על צדיהם, דכתיב בשכבך, דרך שכיבה: יעמדו. דכתיב ובקומך, דרך קימה: כדרפו. בין בקימה בין בישיבה בין בשכיבה בין בהליכה: כדי היית. ראוי היית להרג, ואם היית מת היית מתחייב בנפשך:

פרק א - משנה ד

שתים לפניך. יוצר אור ואהבה: ואחת לאחריה. אמת ונציב: ובערב. מברך: שתים לפניך. מעריב ערבים ואהבת עולם: ושתים לאחריה. אמת ואמונה והשכיבנו: אחת ארפה ואחת קצרה. אשתים שלפניך קאי, יוצר אור ארפה שפתחת בברוך וחתמת בברוך, וכן מעריב ערבים. אהבה קצרה, שחתמת בברוך ואינה פתחת בברוך: לחתם. בברוך: שלא לחתם. כגון ברפת הפרות וברפת המצות {טו}:

פרק א - משנה ה

מזכירין יציאת מצרים בלילות. פרשת ציצית אומרים אותה בקריאת שמע של ערבית, ואף על פי שאין לילה זמן ציצית, דכתיב וראיתם אותו, פרט לכסות לילה, אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה: פון שבעים שנה. הייתי נראה זקן. ולא זקן ממש אלא שהלבינו שערוותיו יום שמונו אותו נשיא כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות {טז}, ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה {יז}: ולא זכיתי. לא נצחתי לחכמים. ודומה לו בש"ס בפרק בנות כותים (נדח לח): בהא זכנהו רבי אלעזר לרבנן, כלומר נצחם:

פרק ב

פרק ב - משנה א

היה קורא בתורה. פִּרְשֵׁת קְרִיאַת שְׁמַע: וְהִגִּיעַ זְמַן. קְרִיאַת שְׁמַע: אִם כֵּן לְבוּ יֵצֵא. לְדַבְּרֵי הָאוֹמֵר מִצּוֹת צְרִיכוֹת כְּוֹנָה צְרִיף לְפָרֵשׁ אִם כֵּן לְבוּ שְׂיֵהָא מִתְכַּוֵּן לְצֵאת יְדֵי חוּבְתוֹ, וְהָאוֹמֵר מִצּוֹת אֵין צְרִיכוֹת כְּוֹנָה מְפָרֵשׁ אִם כֵּן לְבוּ לְקִרוֹת כְּנִקּוּדְתוֹ וּכְהִלְכְתוֹ, לְאַפּוֹקֵי קוֹרָא לְהִגִּיף שְׂאִינוּ קוֹרָא הַתְּבוֹת כְּנִקּוּדְתוֹ אֶלָּא קוֹרָא כְּכַתִּיבְתוֹ כְּדִי לְהִבִּין בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת, דְּבִקְרִיאָה כְּזוֹ לֹא יֵצֵא. וְאֵנן קִימָא לֹן כְּמֵאן דְּאָמַר מִצּוֹת צְרִיכוֹת כְּוֹנָה: **בְּפָרְקִים**. לְקַמֵּן בְּמִתְנִיתִין מְפָרֵשׁ מָה הֵם הַפָּרְקִים: **שׂוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד**. שׂוֹאֵל בְּשָׁלוֹם אָדָם נִכְבֵּד שְׂרָאוּי לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם כְּגוֹן אָבִיו אוֹ רַבּוֹ אוֹ שְׂגִדּוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻכְמָה: **וּמְשִׁיב**. וְאֵין צְרִיף לֹמַר שְׂמִשְׁיב לָהֶם שְׁלוֹם אִם הַקְדִּימוּ לוֹ: **וּבְאֻמְצַע**. הַפָּרֵק: **שׂוֹאֵל מִפְּנֵי הַיְרָאָה**. אָדָם שֶׁהוּא יָרָא מִפְּנֵיו שְׂמָא יַהֲרִיגְהוּ, וְאֵין צְרִיף לֹמַר שְׂמִשְׁיב לוֹ שְׁלוֹם. אֲבָל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד לֹא: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֻמְצַע**. הַפָּרֵק, שׂוֹאֵל בְּשָׁלוֹם מִי שֶׁהוּא יָרָא מִמֶּנּוּ, וּמְשִׁיב שְׁלוֹם לְמִי שְׂמוּטָל עָלָיו לְכַבְּדוֹ: **וּמְשִׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם**. שֶׁהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּבְכָל מְקוֹם שֶׁאֶסוּר לְהַפְסִיק, כְּדִּ אֶסוּר לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ בְּשָׂאָר

פרק ב - משנה ב

בֵּין וַיֹּאמֶר לְאַמֶּת וַיֵּצִיב לֹא יִפְסִיק. דְּכַתִּיב וְהִ' אֱלֹהִים אֲמַת (וּרְמִיָּה י'), הַלְכָף אֵין מִפְּסִיקִין בֵּין אֲנִי הִ' אֱלֹהֵיכֶם לְאַמֶּת **[א]**. וְכֵן הִלְכָה: **וְהִיָּה אִם שְׁמַע נוֹהֵג בֵּין בְּיּוֹם בֵּין בְּלִילָה**. דְּכַתִּיב בִּיהַ (דְּבָרִים יא) וְלִמְדַתֶּם אוֹתֶם אֶת בְּנֵיכֶם, וְתִלְמוּד תּוֹרָה נוֹהֵג בֵּין בְּיּוֹם וּבֵין בְּלִילָה: **וַיֹּאמֶר אֵינוּ נוֹהֵג אֶלָּא בְּיּוֹם**. דְּאִית בִּיהַ פִּרְשֵׁת צִיצִית שְׂאִינָה נוֹהֶגֶת בְּלִילָה, דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָּר טו) וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ:

פרק ג - משנה א

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר לֹא יֵצֵא. דְּכַתִּיב שְׁמַע, הַשְׁמַע לְאַזְנָךְ מָה שֶׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ **[ג]**. וְתִנָּא קָמָא סָבַר, שְׁמַע בְּכָל לִשׁוֹן שֶׁאַתָּה שׂוֹמַע. וְהִלְכָה כְּתִנָּא

קמא: ולא דקדק באותיותיה. להוציאן בשפתיו יפה, בשתי תבות שהתבה השניה מתחלת באות שהתבה הראשונה נגמרת, כגון על לבבך, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, אם אינו נותן רוח ביניהם להפרידם נמצא קורא אותם שתי אותיות כאות אחת: רבי יוסי אומר יצא. והלכה כרבי יוסי. מיהו לכתחלה צריך לדקדק באותיותיה, וכן יזהר שלא יניח הנד ולא יניד הנח ולא ירפה החזק ולא יחזק הרפה, וצריך להתיז זיין של תזכרו (ה) שלא יהא נראה כאומר תשכרו בשׂיין, כלומר כדי שתרכבו שכר, שהרי אין ראוי לשמש את הרב על מנת לקבל פרס: הקורא למפרע. הקדים פסוק שלישי לשני ושני לראשון וכיוצא בזה: לא יצא. דכתיב והיו הדברים בהוייתן יהיו, כלומר כמו שהן סדורין בתורה. ומיהו אם הקדים פרשת ויאמר לפרשת והיה אם שמע, ופרשת והיה אם שמע לשמע, נראה דאין זה חשוב למפרע ויצא, שהרי אינן סדורות זו לאחר זו בתורה (ו): יחזר למקום שטעה. אם בין פרק לפרק טעה, שאינו יודע באיזה פרק הפסיק ולראש איזה פרק יחזר, חוזר להפסיק ראשון שהוא והיה אם שמע. והרמב"ם אומר שהוא ואהבת את ה' (ז), ואם באמצע הפרק פסק, שיודע הפרק שפסק בו, אבל אינו יודע באיזה מקום מאותו פרק (ח) פסק, חוזר לראש אותו הפרק. היה קורא וכתבתם, ואינו יודע אם הוא בוכתבתם של שמע או בוכתבתם של והיה אם שמע, חוזר לוכתבתם של שמע (ט), ואם נסתפק לאחר שהתחיל למען ירבו, אינו חוזר, שעל הרגל לשונו הוא

פרק ב - משנה ד

נדבך. שורה של בנין אבנים, כמו נדבכין די אבן גלל בעזרא (פרק ו), ואף על גב דמסתפי דלמא נפלי ולא מצו מכוני, לא הצריכום חכמים לרדת, דקריאת שמע לא בעי פונה אלא פסוק ראשון בלבד: מה שאינן רשאינן לעשות כן בתפלה. דצלותא רחמי היא ובעי פונה, הלכך יורדין למטה ומתפללין:

פרק ב - משנה ה

חתן. שנשא בתולה, פטור מקריאת שמע לילה ראשון, משום דטריד שמא לא ימצאנה בתולה. ואני שמעתי שמתיירא שמא יעשה פרות שפכה בבועילתו, וטרדא דמצוה היא (יא), ורחמנא אמר ובלכתך בדרך, בלכת

דידך הוא דמחייבת, הא דמצוה פטירת: **אם לא עשה מעשה**. אם לא בעל עד מוצאי שבת שהם ארבעה לילות, טריד. ומשם ואילך לבו גס בה **[יב]** ותו לא טריד, ואף על פי שלא עשה מעשה חייב בקריאת שמע:

פרק ב - משנה ו

רחץ לילה הראשון שמתה אשתו. ואף על פי שאבל אסור ברחיצה: **אסטניס אני**. קר ומצנו, לשון צנה **[טו]**. ואיכא צערא אם לא היה רוחץ, ואין אסור בימי אבלו אלא רחיצה של תענוג:

פרק ב - משנה ז

אין פירוש למשנה זו

פרק ב - משנה ח

לא כל הרוצה לטל את השם יטל. אם לא החזק חכם ופרוש בשאר דברים אין **[יה]** אלא גאון שמראה בעצמו שייכול לכוון לבו, ואין הלכה כרבו שמעון בן גמליאל. וחזינן לקצת מרבותינו דאמרי דהאידינא כל אדם יקרא קריאת שמע בלילה הראשון, שכיון שבדורות הללו אין מכוונים כל כך בשאר ימים, אם לא יקרא בלילה ראשון מחזי יותר כיוהרא, שמראה עצמו שהוא מכוון בכל שעה אלא השתא משום דטריד במצוה:

פרק ג - משנה א

מי שמתו מטל לפניו. אחד מן הקרובים שחייב להתאבל עליהם, מטל עליו לקברו: פטור מקריאת שמע. משום דטריד טרדא דמצוה: וחלופיהו. שכן דרדך שמתחלפין לפי שהכל רוצים לזכות במצוה: את שלפני המטה. המזמנים לנשאה כשתגיע המטה אצלם: ואת שלאחר המטה. כלומר בין אותם שלפני המטה ובין אותם שלאחר המטה, אם המטה צריכה להם לשאתה, פטורים: ואת שאין למטה צרד בהו. כגון ההולכים לליות את המית לכבודו בלבד (ב), חייבין: אלו ואלו פטורים מן התפלה. דלאו דאורייתא היא כמו קריאת שמע. ואיכא דאמרי מפני שהיא צריכה כונה יתרה:

פרק ג - משנה ב

להתחיל ולגמור. פרשה אחת של קריאת שמע (ג): לשורה. שהיו עושים שורות שורות סביב האבל לנחמו בשוכם מן הקבר: ואם לאו. שהיה הדרדך קרוב מן הקבר עד המקום שבו עושים השורה, ואין פנאי להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה: הפנימים. הרואים האבלים: והחיצונים. שאינם רואים פני האבלים:

פרק ג - משנה ג

נשים ועבדים פטורים מקריאת שמע. אף על פי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, סלקא דעתך אמינא לחיבון הואיל ואית בה מלכות שמים, קא משמע לו. ותפליו מצות עשה שהזמן גרמא הו, דלילה ושבת לאו זמן תפליו נינהו, וסלקא דעתך אמינא הואיל ואתקש תפליו למזוזה, נשים נתחייבו, קא משמע לו (ו): קטנים.

אָפּלוּ קָטוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְחַנוּךְ לֹא הִטִּילוּ עַל אָבִיו לְחַנְכוֹ בְּקִרְיַת שְׁמַע, לְפִי שְׂאִינוּ מְצוּי תַּמִּיד אֲצִלוּ בְּעוֹנֵת קִרְיַת שְׁמַע. וְלֹא בְּתַפְלִין, מְשׁוּם דְּסַתָּם קָטוֹן אִינוּ יוֹדְעַ לְשֹׁמֵר תַּפְלִין שֶׁלֹּא יִפִּיחַ בָּהֶן: **וְחִיבִין בְּתַפְלָה**. דְּתַפְלָה רַחֲמֵי הִיא, וּמְדַרְבְּנָן הִיא, וְתַקְנוּהָ אָף לְנָשִׁים וּלְחַנוּךְ בָּהּ הַקְטָנִים: **וּבְמִזְוָה**. דְּמַהוּ דְּתִימָא הוּאִיל וְאִתְקַשׁ לְתַלְמוּד תּוֹרָה, כִּי הִיכִי דְנָשִׁים פְּטוּרוֹת מִתַּלְמוּד תּוֹרָה דְּכִתְיב (דְּבָרִים יא) וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם, וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם, הִכִּי נִמְי נִפְטְרוּ מִמִּזְוָה אָף עַל פִּי שֶׁהִיא מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הִזְמִן גְּרָמָא, קָא מְשַׁמַּע לָן **[ז]**: **וּבְבִרְכַת הַמִּזְוֵן**. מִבְּעֵינָא לָן אִי חִיבוֹת בְּבִרְכַת הַמִּזְוֵן מְדַאֲוֵרִיתָא כִּינּוֹן דְּכִתְיב (שֵׁם ח) וְאָכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַת, הוּאִי לִיה מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הִזְמִן גְּרָמָא, אוֹ שְׂמָא אִין חִיבוֹת מְדַאֲוֵרִיתָא מְשׁוּם דְּכִתְיב (שֵׁם) עַל הָאֲרָץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ, וְהָאֲרָץ לֹא נִתְּנָה לְנִקְבוֹת. וְלֹא אִפְשִׁיטָא:

פרק ג - **משנה ד**

בעל קרי. עֲזָרָא תִּקּוֹן שֶׁלֹּא יִקְרָא בְּעַל קְרִי בְּתוֹרָה בִּין שְׂרָאָה קְרִי לְאוּנְסוּ בִּין לְרַצוֹנוּ עַד שִׁיטְבַל. וְלֹא מִפְּנֵי טְמֵאָה וְטַהֲרָה שְׂאִין דְּבָרֵי תּוֹרָה מְקַבְּלִין טְמֵאָה אֲלֵא כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים מְצוּיִין אֲצֵל נְשׁוֹתֵיהוֹן כְּתַרְנַגּוּלִים: **מְהִרְהוּ**. קִרְיַת שְׁמַע בְּלָבוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַמְקָרָא: **וְאִינוּ מְבָרְךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ**. וְאִפְלוּ בְּהִרְהוּר, כִּינּוֹן דְּבִרְכוֹת לָאוּ דְאֻרִיתָא לֹא אֲצָרְכוּהוּ רַבְּנָן: **וְעַל הַמִּזְוֵן מְבָרְךְ לְאַחֲרָיו**. דְּחִיבוּבָא דְאֻרִיתָא הוּא: **וְאִינוּ מְבָרְךְ לְפָנָיו**. דְּלָאוּ חִיבוּבָא דְאֻרִיתָא הִיא. וּכְבָר נִפְסָקָה הַהֲלָכָה דְּבִטְלוּהָ לְטְבִילוֹתָא, וּבְעֵלֵי קְרִיִין קוֹרִין קִרְיַת שְׁמַע כְּדַרְכָּן וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה וּמִתַּפְלִין וּמְבָרְכִין כָּל הַבְּרָכוֹת וְאִין מְעָרְעַר בְּדָבָר:

פרק ג - **משנה ה**

לא יפסיק. תַּפְלָתוֹ לְגַמְרֵי אֲלֵא יִקְצַר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה **[י]**: **וְלִקְרוֹת עַד שֶׁלֹּא תִנָּץ הַחֲמָה**. שֶׁהוֹתִיקוּן מְדַקְדָּקִים עַל עֲצָמָן לְגַמֵּר אוֹתָהּ עִם הַנֶּץ הַחֲמָה, דְּכִתְיב (תְּהִלִּים עב) יִירָאוּךְ עִם שְׁמֶשׁ: **יִתְפַּסֵּה בְּמִים**. וְדוֹקָא מִים עֲכוּרִים שְׂאִין לָבוּ רוּאָה אֶת הָעָרוֹה, אֲבָל צְלוּלִים לֹא: **בְּמִים הָרְעִים**. מִים סְרוּחִים: **בְּמֵי הַמְשָׁרָה**. מִים שְׁשׁוּרִין בְּהֵם פְּשִׁתָּן: **עַד שִׁיטִּיל לְתוֹכוֹן מִים**. חֲסוּרֵי מַחְסָרָא וְהִכִּי קִתְּנִי, וְלֹא יִקְרָא אֲצֵל מִי רַגְלִים עַד שִׁיִּתְּנוּ לְתוֹכוֹן מִים, וְשַׁעוֹר הַמִּים שִׁיטִּיל לְמִי רַגְלִים שֶׁל פְּעַם אַחַת, רַבִּיעִית: **וְכַמָּה יִרְחִיק**

מהם. מן המי רגלים שלא הטיל לתוכן מים, ומן הצואה: **ארבע אמות.** ודוקא כשהוא לצדדים או לאחריו אבל לפניו מרחיק כמלא עיניו:

פרק ג - משנה ו

זב שראה קרי. אף על פי שטמא טמאת שבעה משום זיבה ואין טבילה זו מטרתו, אפלו הכי צריך טבילה לדברי תורה כתיקנת עזרא משום קרי. וכן נדה אם באה להתפלל ופולטת שכבת זרע הרי היא כבעל קרי. ושכבת זרע מטמא האשה בפליטתו כל שלשה ימים לאחר תשמיש, ולאחר מכאן כבר הסריח בגופה ואין ראוי עוד להיות ולד נוצר ממנו. והכי פרושו נדה שפלטה עתה תשמיש ששמשו אדם קדם שראתה והמשמשת מטתה שראתה נדה אחר ששמשו צריכין טבילה: **ורבי יהודה פוטר.** אף במשמשת שראתה נדה פטר רבי יהודה, ואף על גב דמעיקרא בת טבילה הות ואיכא למימר דלא פקעא חובת טבילה מנה. וכבר כתבנו לעיל דבטליה לטבילותא מפני שהיתה תקנה שאין רב הצבור יכולין לעמד בה:

פרק ד

פרק ד - משנה א

תפלת השחר עד חצות. שכן תמיד של שחר קרב עד חצות לרבנן, ולרבי יהודה אינו קרב אלא עד ארבע שעות ביום. ועד ארבע שעות הינו עד סוף שעה רביעית שהוא שלישי היום בזמן שהיום שתיים עשרה שעות, וכן זמנה לעולם עד סוף שלישי היום לפי ארץ הימים וקטנן כדכתבנו לעיל גבי קריאת שמע. והלכה כרבי יהודה: **תפלת המנחה עד הערב.** עד שתחשך: **עד פלג המנחה.** זמן מנחה קטנה הוא מתשע שעות ומחצה עד הלילה, שהם שתי שעות ומחצה, נמצא פלג המנחה שהוא חצי שיעור זה שעה ורביע. ופסק ההלכה בזה, דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, והרואה לעשות כדברי חכמים ולהתפלל תפלת המנחה עד הערב יעשה, ובלבד

שְׁלֹא יִתְפַּלֵּל עֲרַבִּית בְּזֶמֶן זֶה, שְׁכִיּוֹן שְׂמֵחַ שֵׁיב אוֹתוֹ יוֹם לְעֵנָן שְׂמֵחַ תְּפִלָּל בּוֹ מִנְחָה אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחֲשִׁיבוֹ לִילָה וּלְהַתְּפַלֵּל בּוֹ עֲרַבִּית. וְאִם בָּא לַעֲשׂוֹת כְּדַבְּרֵי רַבֵּי יְהוּדָה שְׁלֹא לְהַתְּפַלֵּל מִנְחָה אֶלָּא עַד פְּלֵג הַמִּנְחָה שֶׁהוּא שְׁעָה וָרִבְעֵי קָדָם הַלֵּילָה עוֹשָׂה וּמְשֵׁם וְאֵילָף יוֹכֵל לְהַתְּפַלֵּל עֲרַבִּית: **אֵין לָהּ קִבְעָה.** זְמַנָּה כָּל הַלֵּילָה. וְהָא דְתַנִּי אֵין לָהּ קִבְעָה וְלֹא קִתְּנֵי זְמַנָּה כָּל הַלֵּילָה, לְאִשְׁמַעִינָן דְּתַפְּלֵת עֲרַבִּית רְשׁוּת, לְפִי שֶׁהִיא כְּנֶגֶד הַקְּרִבַּת אַבְרָם וּפְדָרִים שְׁקֻרְבִים כָּל הַלֵּילָה, וְהִנְדֵּי רְשׁוּת נִינְהוּ שְׁכִיּוֹן שְׁנִזְרֵק הַדָּם נִרְצָה הַקְּרִבָּן אִף עַל פִּי שְׁנִטְמָאוּ אַבְרָם וּפְדָרִים אוֹ שְׁאָבְדוּ. וּמִיָּהוּ הָאִידְנָא קְבֻלָּה עֲלֵיהֶם כְּחוּבָה: **וְשֶׁל מוֹסְפִין כָּל הַיּוֹם.** אִם אַחֲרָה אַחַר שְׁבַע יָצָא, אֶבֶל נִקְרָא פּוֹשַׁע וְכוּ: הַלְכָה:

פרק ד - משנה ב

מה מקום. כְּלוּמַר מַה טִּיבָה: **שְׁלֹא תֵאָרַע תִּקְלָה.** שְׁלֹא יָבֵא מְכַשׁוּל עַל יָדֵי, כְּדַמְפָּרֵשׁ בְּבִרְיָתָא שְׁלֹא אֶכְשֵׁל בְּדַבְּרֵי הַלְכָה וְיִשְׁמַחוּ חֲבֵרֵי, הֲרֵי רָעָה שֶׁתֵּבֵא עַל יָדֵי שְׁאֲגָרִם לָהֶם שְׁיַעֲנִשׁוּ {ה}: **אֲנִי נוֹתֵן הוֹדִיָּה עַל חֻלְקֵי.** מוֹדָה עַל הַטּוֹבָה שֶׁחֻלַּק לִי שְׁשָׁם חֻלְקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמְּדַרְשׁ. וּשְׁתֵּי תַפְּלוֹת הַלְלוּ בְּכִנְיֻסְתּוֹ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וּבִיצִיאתוֹ חוּבָה עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ לְאִמְרוֹ, דְּהִכִּי אִמְרִינָן בְּבִרְיָתָא, בְּכִנְיֻסְתּוֹ מַה הוּא אוֹמֵר וּבִיצִיאתוֹ מַהוּ אוֹמֵר, מִשְׁמַע דְּחוּבָה לְמִימְרֵיהוּ {ו}:

פרק ד - משנה ג

מעין שמנה עשרה. אֵית דְּמִפְרָשֵׁי בְּגִמְרָא שְׁאוּמֵר מְכַל בְּרָכָה וּבְרָכָה מִן הָאֲמֻצְעִיּוֹת בְּקֶצֶר {ח} וְחוֹתֵם עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְאֵית דְּאִמְרֵי, הַבִּינְנוּ הִי אֶלְהִינּוּ לְדַעַת דְּרַפְּדָה, שֶׁהִיא בְּרָכָה אַחַת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מְעִין כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֲמֻצְעִיּוֹת שֶׁל שְׂמֵנָה עֶשְׂרֵה, וְחוֹתֵם בְּרוּךְ אַתָּה הִי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: **שְׁגוּרָה בְּפִיו.** שֶׁהוּא לְמוֹד וְרָגִיל בָּהּ {ט}. וְהַלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא, שְׁמִי שְׁאֵין תְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו, אוֹ בְּשַׁעַת הַדְּחִק, מִתְּפַלֵּל אֶדָם שְׁלֵשׁ רֵאשׁוֹנוֹת וְשְׁלֵשׁ אַחֲרוֹנוֹת וְהַבִּינְנוּ בְּאֲמֻצַּע שֶׁהִיא מְעִין כָּל הָאֲמֻצְעִיּוֹת, חוּץ מִימּוֹת הַגְּשָׁמִים שְׁאֵינּוּ מִתְּפַלֵּל הַבִּינְנוּ מִפְּנֵי שְׁצָרִיף לומר שֶׁאֵלָה בְּבִרְכַת הַשְּׁנַיִם, וְחוּץ מִמוֹצְאֵי שְׁבִתוֹת וְיָמִים טוֹבִים שְׁצָרִיף לומר הַבְּדִלָה בְּחוּגֵן הַדַּעַת:

פרק ד - משנה ד

העושה תפלתו קבע. שתפלתו דומה עליו כמשאוי. ולשון קבע, שאומר חק קבוע עלי להתפלל וצריך אני לצאת ממנה: **מתפלל תפלה קצרה.** ומה היא תפלה קצרה, שאומר הושע ה' את עמך וגו': **בכל פרשת העבור.** אפלו בשעה שהם פורשים לעברה, יהיו צרכיהם גלויים לפניך לרחם עליהם. פרשת לשון פרישה, העבור של עברה. ואין הלכה כרבי יהושע, אלא התפלה שמתפללים במקום סכנה היא צרכי עמך מרבים וכו'. ומתפלל אותה אדם כשהוא מהלך. ואינו מתפלל לא שלש ראשונות ולא שלש אחרונות. וכשיעבור מקום הסכנה ותתישב דעתו צריך לחזור ולהתפלל תפלה כתקנה אם לא עברה עונתה:

פרק ד - משנה ה

היה רוכב על החמור ירד. אין הלכה כסתם משנה זו, אלא בין יש לו מי שיאחז חמורו בין אין לו מי שיאחז חמורו לא ירד, מפני שאין דעתו מישבת עליו כשהוא ירד: **יחזיר את פניו.** לצד ירושלים **[י]**, שנאמר (מלכים א ח) והתפללו אליך דרך ארצם **[יא]**: **יכון את לבו כנגד בית קדשי הקדשים.** שנאמר (שם) והתפללו אליך אל המקום הזה:

פרק ד - משנה ו

באסדא. עצים הרבה קשורים ומהדקים יחד, ומשיטים אותם בנהר ובני אדם הולכים עליהם. ובלשון מקרא (דברי הימים ב ב) קרוין רפסודות:

פרק ד - משנה ז

אין תפלת המוספים אלא בחבר עיר. בחבורת העיר, כלומר בצבור ולא ביחיד: בחבר עיר ושלא בחבר עיר. בין בצבור בין ביחיד: רבי יהודה אומר משמו. של רבי אלעזר בן עזריה. ואיכא בין תנא קמא לרבי יהודה יחיד הדר בעיר שאין שם עשרה, לתנא קמא אליבא דרבי אלעזר דאמר לא תקנוה אלא בחבר עיר יחיד זה פטור, ולרבי יהודה אין יחיד פטור אלא כשהוא במקום עשרה, ששליח צבור פוטר. והלכה פחכמים:

פרק ה

פרק ה - משנה א

אין עומדין. מתוך כבוד ראש. הכנעה ומורא **[א]**, דכתיב (תהלים ב) עבדו את ה' ביראה, ועבודה זו תפלה היא: שוהים שעה אחת. במקום שבאו להתפלל: אפלו המלך שואל בשלומו. ודוקא מלך ישראל, אבל מלך עובד כוכבים פוסק שלא יהרגנו: אפלו נחש כרוך על עקבו. דוקא נחש שרב פעמים אינו נושך, אבל עקרב או אפעה מן הדברים שודאי נושכים וממיתים,

פרק ה - משנה ב

מזכירין גבורות גשמים. משיב הרוח שאינו לשון בקשה אלא לשון הזכרה ושבח. ומפני שהגשמים אחת מגבורותיו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב (איוב ה) עשה גדולות ואין חקר, הנותן מטר על פני ארץ **[ה]**, משום הכי קרי להו גבורות גשמים: ושואלין. ותן טל ומטר לשון בקשה: בברכת השנים. מתוך שהן פרנסה קבעו שאלתן בברכת פרנסה: והבדלה. במוצאי שבת: בחונן הדעת. שהיא ברכה ראשונה של חל. ובירושלמי

אָמרוּ מִפְּנֵי מַה תִּקְנוּ הַבְּדֵלָה בְּחוּגֵי הַדַּעַת, שְׂאֵם אֵין דַּעַה הַבְּדֵלָה מִנֵּין. וְכֵן הַלְכָה:

פרק ה - משנה ג

עַל קֵן צַפּוֹר יִגְיֵעוּ רַחֲמֵיךָ. כְּמוֹ שֶׁהִגִּיעוּ רַחֲמֵיךָ עַל צַפּוֹר וְגִזְרֶתָ לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים כֵּן חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ **[ח]**: **וְעַל טוֹב יִזְכֹּר שְׂמֶךְךָ**. מִשְׁמַע עַל טוֹבְתֶךָ נוֹדָה לָךְ וְעַל הָרַע לֹא נוֹדָה, וְהָרִי אָנוּ חַיְבִין לְבָרְךָ עַל הָרַעָה כְּשֵׁם שְׂמִיךְ לְךָ עַל הַטּוֹבָה: **מוֹדִים מוֹדִים**. דְּמַחֲזִי כְּמִקְבֵּל עָלֶיךָ שְׂתִי אֱלוֹהוֹת. וּמִפְּרֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם הִדָּא דְתִימָא בְּצַבּוֹר, אֲבָל בִּיחִיד תַּחֲנוּגִים הֵם: **מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ**. שְׁעוּשָׁה מִדּוֹתָיךָ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמִים **[ט]** וְהֵן אֵינָן אֶלָּא גִזְרוֹת מִלֶּךְ עַל עַבְדָּיו: **וְלֹא יְהֵא סָרְבֵן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה**. כְּדָרְךָ שְׂאֵר יוֹרְדִים לְפָנֶי הַתְּבָה שְׂצָרִיךָ לְסָרְבַּ פַּעַם רֵאשׁוּנָה, אֲבָל זֶה לֹא יִסָּרְבַּ כְּשִׂאוֹמְרִים לוֹ לָךְ רַד לְפִי שְׂגִנְאֵי הוּא שְׂתֵהֵא הַתְּפִלָּה מִפְּסֻקַת כָּל כָּךְ:

פרק ה - משנה ד

לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אָמֵן. בְּסוּף כָּל בְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁשְׂאֵר הַצַּבּוֹר עוֹנִים: **מִפְּנֵי הַטְּרוּף**. שֶׁלֹּא תִטְרוֹף דַּעַתוֹ וְיִטְעֶה, לְפִי שֶׁשְּׁלִיחַ צַבּוֹר הוּא צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּרָכָה שְׂנִיָּה וּלְהַקְרוֹת לְהֵן מִלָּה בְּמִלָּה, וְאִם יַעֲנֶה אָמֵן לֹא יוּכַל לְכוּן וּלְחַזֵּר לְתַפְלָתוֹ מֵהֵר וּלְהַתְחִיל הַבְּרָכָה כְּרֵאוּי שְׂתֵתְחִיל: **לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו**. שְׂמָא לֹא יוּכַל לְכוּן וּלְחַזֵּר לְתַפְלָתוֹ לְהַתְחִיל שִׁים שְׁלוֹם, שְׂתֵהֵא דַּעַתוֹ מְטַרְפֶּת מֵאִימָתָא דְצַבּוֹרָא: **וְאִם הַבְּטָחָתוֹ**. כְּלוּמַר אִם בְּטוּחַ הוּא שֶׁלֹּא תֵהֵא דַּעַתוֹ מְטַרְפֶּת מֵאִימָתָא דְצַבּוֹר:

פרק ה - משנה ה

אִם שְׂגוּרָה תַּפְלָתִי. סְדוּרָה בְּפִי בְּמַרוּצָה וְאֵינִי נִכְשֵׁל בָּהּ: **שְׂהוּא מְטַרְף**. שְׂהַחוּלָה מְטַרְף, כְּמוֹ אֲדָ טַרְף טַרְף (בְּרֵאשִׁית מִד). פְּרוּשׁ אַחֵר לְשׁוֹן טוֹרְפִים

לו תפלתו בפניו (בגמרא דף ה), כלומר התפלה שהתפללו עליו מטרפת
ממנו ואינה מקבלת:
וטרודה

ו

פרק

א

משנה

-

ו

פרק

פיצד מברכין. חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו [ג].
וכן הפת: **בורא מיני דשאים**. לפי שיטת כלל פרי האדמה דשא, וזרעים
כגון קטניות, ורבי יהודה בעי הכר ברכה לכל מין ומין. ואין הלכה כרבי
יהודה. והא דתנן על הירקות אומר בורא פרי האדמה, הני מילי ירקות
שדרכון לאכלן חיינו ולאכלן חיינו או שדרכון לאכלן מבשלים ולאכלן
מבשלים, אבל אותן שדרכון לאכלן חיינו ולאכלן מבשלים או שדרכון לאכלן
מבשלים ולאכלן חיינו אינו מברך עליהן אלא שהכל. וירקות שאוכלין אותם בין חיינו
בין מבשלים מברכין עליהן בורא פרי האדמה, בין חיינו בין מבשלים:

ב

משנה

-

ו

פרק

ברך על פרות האילן וכו'. כל היכא דכי שקלי פירא איתיה לענף, ואותו
הענף עצמו חוזר ומוציא פרי לשנה האחרת, מקרי אילן, ומברכין על
פרותיו בורא פרי העץ, אבל היכא דכי שקלת ליה לפרי לא ישאר ענף
שיחזר ויוציא פרי לשנה האחרת אין מברכין על הפרות אלא בורא פרי
האדמה: **ועל פלן אם אמר שהכל יצא**. ואפלו על הפת ועל היין. ומיהו
לכתחלה אין לאכל שום פרי אם אינו יודע תחלה שיברך עליו ברכה
לו:
הראוי

פרק ו - משנה ג

נובלות. פרות שנפלו מן האילן קדם שנתבשלו כל צרכן: **גובאי.** חגבים טהורים: **מין קללה.** נובלות וגובאי על ידי קללה הן באים **(ו)**. ואין הלכה כרבבי יהודה:

פרק ו - משנה ד

מין שבעה. חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון זית ותמרים, דהגי עדיפי הואיל ונשתבחה בהן ארץ ישראל: **מברך על איזה מהם שירצה.** דחביב עדיף. והלכה כחכמים:

פרק ו - משנה ה

פטר את היין שלאחר המזון. הני מילי בשבתות וימים טובים שרגילים לקבוע על היין לאחר המזון, וכשברך על היין לפני המזון אדעתא דהכי ברך, אבל בשאר ימים שאין רגילים לקבוע עצמן על היין שלאחר המזון אין היין שלפני המזון פוטר היין שלאחר המזון. וכל לאחר המזון דתנן במתניתין הינו לאחר שסלקו ידיהם מן הפת קדם שיברכו ברכת המזון: **פרפרת.** כל דבר שמלפתים בו את הפת כגון בשר וביצים ודגים קרוים פרפרת. ופעמים שהיו מביאים פרפראות קדם סעדה להמשיך האכילה, וחוזרים ומביאים פרפראות אחרות לאחר הסעדה אחר שמשכו ידיהם מן הפת: **מעשה קדרה.** כגון הריפות וגרש כרמל וקמח שנתבשל במים כגון הלביבות וכיוצא בהן. ואית דמפרשי פרפרת דמתניתין פת הצנומה בקערה שאין בה מראה לחם דמברכים עליה בורא מיני מזונות. והשתא ניחא דאצטריך לאשמעינן ברך על הפרפרת לא פטר את הפת אף על גב דהיא נמי מין פת, אבל מעשה קדרה פטר. ובית שמאי סברי פשם שאם ברך על הפרפרת לא פטר את הפת כד לא פטר מעשה קדרה. ואין הלכה כבית שמאי:

היו יושבים. בלא הסבה, וסימן הוא שלא נתועדו לאכל יחד. שרגילים היו כשמתועדים חבורות אנשים לאכל שהיו מסבים על המטות ואוכלים ושותים בהסבת שמאל: **כל אחד מברך לעצמו**. שלא היה להם קבע סעדה בלא הסבה. ומיהו אם אמרו ניזיל ניכול נהמא בדוכתא פלן, אף על פי שלא הסבו כהסבו דמי, ואחד מברך לכלם, ומצטרפין נמי לזמון: **בא להם יין בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו**. הואיל ואין בית הבליעה פנוי ואין לב המסבים פונה אל המברך אלא לבלע מה שבפיהם. אי נמי חישינן שמא יחנק כשבא לענות אמן: **והוא אומר על המגמר**. המברך ברכת המזון **(ז)** הוא מברך על המגמר בורא עצי בשמים. ואף על גב דאיכא דעדיף מניה אפלו הכי פיון דאתחיל בחדא עביד לאידך: **מגמר**. רגילין היו להביא אחר הסעדה עצי בשמים במחתה על האש **(ח)** לריח טוב: **לאחר הסעדה**. לאחר ברכת המזון, דהשתא לאו מצרכי הסעדה הוא, אפלו הכי פיון שהתחיל בברכות אחרונות גומרון:

מליח. כל דבר מלוח: **שהפת טפלה לו**. מי שאכל אכילה גסה מפרות מתוקים ביותר **(יא)** אוכל אחריו דבר מליח לחתך הלחות הנדבקות בגופו מחמת רב הפרות, ומפני שאינו יכול לאכל המליח לבדו אוכל מן הפת עמו. אבל המליח לבדו עקר והפת טפלה לו:

מברך אחריהן שלש ברכות. דכל שהוא משבעת המינים מברך אחריו שלש ברכות, דסבירא ליה לרבן גמליאל דואכלת ושבעת וברכת לאו אלקים בלבד קאי אלא אכל שבעת המינים לעיל בפרשה. ובהאי קרא שלש ברכות רמיזי, וברכת זו ברפת הזן, על הארץ זו ברפת הארץ, הטובה זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר (דברים א) החר הטוב הזה: **ונחמים אומרים ברכה אחת**. מעין שלש ברכות, אם ענבים תאנים רמונים זיתים ותמרים אכל, מברך על העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה טובה וכו', וחותרם על הארץ ועל הפרות. ובארץ ישראל חותרם על הארץ ועל פרותיה.

וּבְרָכָה זוֹ עֲצָמָהּ מְבָרָךְ עַל הַיַּיִן אֲלֵא שְׁפוּתַח בָּהּ עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן {יג}.
וְעַל כָּל דְּבַר הַנֶּעֱשֶׂה מִחֲמֹשֶׁת מִיַּיִן דָּגָן, בְּמִקּוּם עַל הַעֵץ וְעַל פְּרֵי הַעֵץ, אוֹמֵר
עַל הַמַּחִיָּה וְעַל הַכֹּלֵלָה וְחוֹתֵם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמַּחִיָּה: **אִפְלוּ אֲכַל שֶׁלֶק.**
שֶׁל יָרֵק, וְהוּא מְזוּנָה, שְׁסוּמָךְ עָלָיו לְמִזוּן, מְבָרָךְ שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, דּוֹאֲכֵלֶת
וְשִׁבְעֵת אֲכַל מֵאֵי דְאֲכַל קָאֵי. וְהִלְכָה כְּחֻמְסֵי שְׂאִין מְבָרְכִין שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת
אֲלֵא אֲלֵחֶם, וְעַל שִׁבְעֵת הַמִּינִין בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ, וְעַל כָּל שְׂאֵר דְּבָרִים
בוֹרָא נְפֹשׁוֹת רַבּוֹת וְחֻסְרוֹן. פְּרוּשׁ חֻסְרוֹן כְּמוֹ לֶחֶם וּמֵי שְׂאֵי אֲפֹשֶׁר
לְהִתְקִים בְּלֹא הֵם, עַל כָּל מָה שֶׁבָּרָא לְהַחִיּוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי, כְּלוּמַר עַל
כָּל מָה שֶׁבְּעוֹלָם שָׁגַם אִם לֹא נִבְרָאוּ יְכוּלִין הַבְּרִיּוֹת לְהִתְקִים, וְלֹא נִבְרָאוּ
כִּי אִם לְתַעֲנוּג וּלְתוֹסַפֶּת טוֹבָה. וּמִפְּנֵי שֵׁישׁ בְּבִרְכָה זוֹ שְׁנֵי עֲנִינִים הוּיָא
בְּרָכָה אֶרְכָה וּפּוֹתַחַת בְּבִרְוֹךְ וְחוֹתַמַת בְּבִרְוֹךְ, כְּדֹאִיתָא בִּירוּשְׁלָמֵי
שְׁחוֹתְמֵי בְּהַ בְּרוּךְ אַתָּה ה' חַי הַעוֹלָמִים: **הַשּׁוֹתֵה מֵיִם לְצִמָּאוֹ.** דְּוָקָא,
מְבָרָךְ שֶׁהַכֹּל. אֲבָל הַשּׁוֹתֵה מֵיִם לְבָלַע מֵאֲכָל שְׁנֵתַחַב לוֹ בְּגִרוּנוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה
אֵינוֹ מְבָרָךְ: **רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר בוֹרָא נְפֹשׁוֹת רַבּוֹת.** מְבָרָךְ לְפָנֵי שְׁתֵּית הַמֵּיִם.
וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי טַרְפוֹן, אֲלֵא לְפָנֵיהֶם מְבָרָךְ שֶׁהַכֹּל וּלְאַחֲרֵיהֶם בוֹרָא
נְפֹשׁוֹת רַבּוֹת:

ז

פרק

א

משנה

-

ז

פרק

שְׁלֹשָׁה שְׂאֲכָלוּ. לְזָמַן. לְהַזְדַּמֵּן יַחַד לְבָרָךְ בְּלִשׁוֹן רַבִּים {א} נְבָרָךְ שְׂאֲכָלְנוּ
מִשְׁלוֹ: **דְּמֵאֵי.** פְּרוֹת עַמֵּי הָאָרֶץ קְרוּיִם דְּמֵאֵי, כְּלוּמַר דָּא מֵאֵי מְעַשְׂרִין הֵן
אוֹ לֹא, לְפִי שֶׁהֵם חֲשׂוּדִים עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת וְאֶסְרוּ חֻמְסֵי לְאֲכֹל מִפְּרוֹתֵיהֶן
עַד שִׁיעֶשֶׁר. וְאִם אֲכַל וְלֹא עֶשֶׂר מְבָרָךְ עָלָיו וְלֹא הוּי מִצְוָה הַבָּאָה בְּעִבְרָה,
דְּרַב עַמֵּי הָאָרֶץ מְעַשְׂרִים הֵם {ב}: **שְׁנִטְלָה תְּרוּמָתוֹ.** וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִטְלָה
מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָה, כְּגוֹן בֶּן לִוִּי שֶׁהִקְדִּים אֶת הַכֹּהֵן וְלָקַח הַמַּעֲשֵׂר
בְּשִׁבְלִים קֹדֶם שְׁנִטְלָה תְּרוּמָה גְּדוּלָה, וְהַכֹּהֵן הִיָּה לוֹ לְטַל תְּרוּמָה
גְּדוּלָה תַּחֲלָה אַחַד מִחֲמֹשִׁים, דְּרַחֲמֵנָא קְרִייהָ רַאשִׁית, נִמְצָא תְּרוּמָה
גְּדוּלָה שֶׁל כֹּהֵן בְּתוֹךְ הַמַּעֲשֵׂר הִיָּה אַחַד מִחֲמֹשִׁים שָׁבוּ, לְבַד מִתְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁעַל הַלִּוִּי לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִמַּעֲשָׂרוֹ. וְאִשְׁמַעֲיִן מִתְּנִיתִין דְּהִכָּא
דְּפִטוֹר הַלִּוִּי מִלְּהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָה דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר יח) וְהִרְמוֹתֶם
מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר, מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֲמַרְתִּי לָךְ וְלֹא

תְּרוּמָה גְדוּלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר: **וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁנַפְדּוּ.** כְּגוֹן שֶׁנָּתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן אֶת הַחֶמֶשׁ, שֶׁהַבְּעָלִים מוֹסִיפִים חֶמֶשׁ. וְקִמְשָׁמַע לָן תִּנְא דְאִין חֶמֶשׁ מַעֲכָב: **וְהַשְּׂמֵשׁ שְׂאֵכַל כְּזִית.** דְּמַהוּ דְתִימָא כְּיִוֵן שֶׁהַשְּׂמֵשׁ אִין לֹו קְבִיעוֹת אֶלָּא הוֹלֵךְ וּבָא אִין מְזַמְנִין עָלָיו, קָא מִשְׁמַע לָן. וּבְכַל הַיָּנִי אֲשַׁמְעִינָן דְּאָף עַל גַּב דְּדַמּוּ לְאֶסוּר אִין כְּאֵן בְּרַכָּה בְּעֵבְרָה: **וְהַכּוֹתֵי.** מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שֶׁהֵבִיא מֶלֶךְ אֲשׁוּר מְכוּתָא וּמִשְׁאַר אֲרָצוֹת וַיֵּשֶׁב אוֹתָם בְּעָרֵי שׁוּמְרוֹן, וְנִתְגַּיְרוּ מֵאֵימַת הָאֲרִיּוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים בָּהֶם כְּמִפְרָשׁ בְּסִפְר מְלָכִים (ב יא), וְהָיוּ שׁוֹמְרִים תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב [ג], וְכָל מִצְוָה שֶׁהִחְזִיקוּ בָּהּ מִדְּקֻדְקִים בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הָיוּ מֵאֲמִינִים בָּהֶם בְּקֻצַּת הַמִּצְוֹת, עַד שֶׁבְּדִקּוֹ אַחֲרֵיהֶם וּמִצְאוּ לָהֶם דְּמוּת יוֹנָה בְּרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים אוֹתָהּ, וּמֵאֵז עֲשָׂאוּם כְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים גְּמוּרִים לְכָל דְּבִרְיָהֶם, הַלְּכָךְ הָאִידְנָא אִין מְזַמְנִין עַל הַכּוֹתֵי: **אֶכַל טָבַל.** דְּגֵן שְׁלֹא נִטְלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת קְרוּי טָבַל. וּפְרוּשׁ טָבַל טַב לָא, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר טָבַל דְּאוּרִיתָא, אֶלָּא אֶפְלוּ טָבַל דְּרַבְּנָן כְּגוֹן דְּגֵן שֶׁצִּמַּח בְּעֶצֶץ [שְׂאִינּוּ נְקוּב] שְׂאִינּוּ טָבַל אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן [ד], אִין מְזַמְנִין עָלָיו: **וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ.** לָאוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר קֵאֲמַר דְּהָאִי טָבַל גְּמוּר הוּא, אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁהַקֹּדֶשׁ לְוִי אֶת הַכֹּהֵן בְּכָרִי לְאַחַר שֶׁנִּתְמַרַח וְהַקֶּבֶע לְתְּרוּמָה מִן הַתּוֹרָה [ה] וְנִטַּל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן תַּחֲלָה, וְאַחַד מִחֲמֻשִּׁים שֶׁבּוּ הֵיא רֵאוּיָה לְתְּרוּמָה גְדוּלָה לַכֹּהֵן, וְכָל זָמַן שֶׁלֹא נָתַן מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְדוּלָה זֹו אָף עַל פִּי שֶׁהַפְּרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר אִין מְזַמְנִין עָלָיו, וְאִם הָיָה מְקַדְּמִי בְּשַׁבְּלִים קֹדֶם שֶׁתִּתְמַרַח לֹא הָיָה צְרִיךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה גְדוּלָה כְּדִכְתָּבִין לְעִיל: **וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ.** אִין צְרִיךְ לוֹמַר שְׁלֹא נִפְדּוּ כֻּלָּל דְּהָא מִלְּתָא דְּפִשְׁיטָא הֵיא, אֶלָּא שְׁנַפְדּוּ וְלֹא נִפְדּוּ כְּהַלְכָתּוֹן, כְּגוֹן שֶׁפָּדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּגְרוּטָאוֹת שֶׁל כֶּסֶף אוֹ בְּמִטְבֶּע שְׂאִין עָלָיו צוּרָה, וְרַחֲמֵנָא אֲמַר (דְּבָרִים יד) וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צוּרָה. וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁחֲלָלוּ עַל גְּבִי קֶרֶקַע וְלֹא פָּדְאוּ בְּכֶסֶף, וְרַחֲמֵנָא אֲמַר וְנָתַן אֶת הַכֶּסֶף: **וְהַשְּׂמֵשׁ שְׂאֵכַל פְּחוֹת מְכִזִּית.** מִשְׁנָה שְׂאִינָה צְרִיכָה הֵיא, אֶלָּא אִיזִי דְּהָדָר לְרוּבָא לְצַרְךְ הָדָר נִמְי לְהָא: **וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים.** בְּגַר שֶׁמַּל וְלֹא טָבַל מִיָּרִי. וְאֲשַׁמְעִינָן דְּכָל כְּמָה דְּלֹא טָבַל עוֹבֵד כּוֹכְבִים הוּא, וְלַעוֹלָם אִינּוּ גַר עַד שְׁיִמּוֹל וְיִטְבַּל:

פרק ז - משנה ב

וּקְטִינִים אִין מְזַמְנִין עֲלֵיהֶם. דְּזֻקָא קְטִינִים שְׂאִין יוֹדְעִים לְמִי מְבָרְכִין, אֲבָל קֶטָן הַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין מְזַמְנִין עָלָיו. וְאִיכָא מְרַבּוּתָא דְּאֲמָרֵי דְּלֹא אֲמָרוּ קֶטָן הַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין מְזַמְנִין עָלָיו אֶלָּא בְּבֹן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹס אֲחַד שְׁלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, וְהוּא הִנְקֵרָא קֶטָן פּוֹרַח, אֲבָל בְּבָצִיר מִהֲכִי אִין מְזַמְנִין עָלָיו, וְאֶפְלוּ יוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין. וּבִירוּשָׁלַיִם מִיִּתִּי הִלְכָה לְמַעֲשָׂה דְּאִין מְזַמְנִין עַל הַקֶּטָן כֻּלָּל עַד שֶׁיִּגְדַּל וַיְבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת. וְנָשִׂים מְזַמְנֹת

לְעַצְמוֹ וְעַבְדִּים מְזַמְּנִין לְעַצְמוֹ, אֲבָל נָשִׁים עִם עַבְדִּים לֹא מְשׁוּם פְּרִיצוּתָא:
עַד פְּזִית. וְכֹן הִלְכָה, וְלֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר עַד פְּבִיצָה:

פרק ז - משנה ג

בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא אוֹמֵר בְּרֹכּוּ. דְּהָא בְּלָאוּ דִּידִיָּה אִיכָּא זְמוּן, וְכֹן כָּלָם: אֶחָד
עֲשָׂרָה וְאַחַד עֲשָׂרָה רַבּוּא. הֵד רִישָׁא רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר מַה מְצִינוּ
בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִשְׁהֶגְיֵעוּ לְעֲשָׂרָה אִין חֲלוּק בֵּין רַבִּים לְמַעֲטִים, הֵכָּא נְמִי אִין
חֲלוּק: בְּמֵאָה אוֹמֵר נְבָרְךָ לֵה' אֱלֹהֵינוּ. הֵד סִיפָּא כָּלָה רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי
הִיא, דְּאָמַר לְפִי רַב הִקְהֵל הֵן מְבָרְכִין שְׁנַאֲמַר בְּמִקְהֵלוֹת בְּרֹכּוּ אֱלֹהִים.
וּפְסִק הִלְכָה, מִשְׁלֶשָׁה וְעַד עֲשָׂרָה, וְאִין עֲשָׂרָה בְּכֻלָּל, הַמְּבָרְךָ אוֹמֵר נְבָרְךָ
שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וְכָלְן עוֹנִים בְּרוּךְ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְוִבוֹ חֵינּוּ. וְעֲשָׂרָה אוֹ
מִעֲשָׂרָה וְלִמְעַלָּה הַמְּבָרְךָ אוֹמֵר נְבָרְךָ לֵאלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ, וְכָלְן עוֹנִים
בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְוִבוֹ חֵינּוּ: רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר בְּרֹכּוּ אֶת
ה' הַמְּבָרְךָ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל:

פרק ז - משנה ד

אִינּוּ רְשָׁאִים לְחֻלְק. מִכִּינּוֹן שְׁחֻלָּה עֲלֵיהֶם חוֹבֵת זְמוּן: וְכֹן אַרְבַּעַה וְכֹן
חֲמִשָּׁה. אִין הַשְּׁלֶשָׁה מְזַמְּנִין לְעַצְמוֹ וְהִיחִיד יַחֲלֵק מֵהֵן, דְּאִיְהוּ נְמִי אֶקְבַּע
בְּחוֹבֵת זְמוּן: שְׁשָׁה נְחֻלְקִים. כְּדִי זְמוּן לְכָאן וּכְדִי זְמוּן לְכָאן, עַד עֲשָׂרָה,
אֲבָל עֲשָׂרָה אִין נְחֻלְקִים, דְּאֶתְחִיבּוּ לָהּ בְּזְמוּן שְׁיֵשׁ בּוֹ הַזְּכָרֵת הַשֵּׁם, עַד
שְׁיִהְיוּ עֲשָׂרִים, וְאִזּוּ יַחֲלֵקוּ לְשִׁתֵּי חֲבוּרוֹת אִם יִרְצוּ:

פרק ז - משנה ה

וְאִם לֹא אֱלוֹ מְזַמְּנִין לְעַצְמוֹ. וּבְזְמוֹן שְׁשֻׁמֵשׁ אֶחָד מְשַׁמֵּשׁ לְשִׁתֵּי חֲבוּרוֹת,
אִף עַל פִּי שְׂאִין רוּאִים אֱלוֹ אֶת אֱלוֹ, הַשְּׁמֵשׁ מְצַרְפֵּן: אִין מְבָרְכִין עַל הַיִּין.
בוּרָא פְּרִי הַגֶּפֶן: עַד שְׁיִתֵּן לְתוֹכוֹ מִיָּם. לְפִי שְׁהִיָּה יִינָם חֲזֵק מְאֹד וְלֹא הִיָּה

רָאוּי לְשִׁתְּיָהּ בְּלֹא מַיִם, הַלְכָּךְ אֶפְתִּי לֹא אִישְׁתַּנִּי לְמַעֲלֵי־וְתָא וְלֹא זֶז מִבְּרַכְתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה, וּמִבְּרַכִּין עָלָיו בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ פְּעֻנְבִים. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

פרק ח

פרק ח - משנה א

אלו דברים. מברך על היום. בתחלה קדוש היום ואחר כך מברך על היין בורא פרי הגפן, שתחלה קדש היום ואחר כך בא היין על השלחן בשביל היום, וכשם שקדם לכניסה כך קדם לברכה **[א]**: **מברך על היין.** תחלה, והוא הדין למקדש על הפת, שהיין או הפת גורמים לקדוש היום **[ב]**, שאם אין לו יין או פת לא יקדש:

פרק ח - משנה ב

בית שמאי אומרים נוטלין לידים ואחר כך מוזגין את הכוס. שאם אפה אומר מוזגין את הכוס תחלה, גזרה שמה יטמאו משקים שנפלו באחורי הכוס מחמת הידים, שהידיים קדם נטילה תורת שני לטמאה יש להן ומטמאים את המשקים להיות תחלה, ויחזרו המשקים ויטמאו את אחורי הכוס, שהמשקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן **[ד]**, אלא שהקלו בטמאה זו שכלי שנטמאו אחוריו במשקים טמאים לא נטמא תוכו ולא ידיו ולא אגנו, וסברי בית שמאי אסור להשתמש בכוס שאחוריו טמאות אף על פי שלא נטמא תוכו, גזרה שמה ינתזו נצוצות מתוכו על אחורי הכוס ויקבלו המשקין טמאה מחמת אחוריו ויטמאו את הידיים. וכיון דאסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאות נוטלין לידים תחלה ואחר כך מוזגין את הכוס, כדי שלא יקבלו המשקים שאחורי הכלי טמאה מחמת ידיים ונמצאו אחורי הכלי טמאים מחמת אותן משקים ומשתמש בו באסור. ובית הלל סברי אין אסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאות

ו, הלכך מוזגים את הכוס תחלה ושותים אותו ואחר כך נוטלין לידיים, שאם אתה אומר נוטלין לידיים תחלה ואחר כך מוזגים את הכוס גזרה שמא יהיו אחורי הכוס טמאים, שמתר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, ולא יהיו ידיו נגובות יפה **ז** ויטמאו אחורי הכלי המשקין שבידיו, ואותן משקין שנעשו תחלה יחזרו ויטמאו את הידיים, ונמצא אוכל בידים מסואבות:

פרק ח - משנה ג

מקנח ידיו במפה. מנטילת מים ראשונים, ומניחה על השלחן ומקנח בה ידיו תמיד מזוהמת התבשיל, ולא יניחנה על הכסת שהוא יושב בה, גזרה שמא יהיה הכסת ראשון לטמאה **ה** ויהיה משקה טופח במפה מחמת נגוב הידיים, ואותו משקה כשנוגע בכסת נעשה ראשון דלעולם המשקים נעשות תחלה, וחוזר ומטמא את הידיים כשמקנח בה תמיד בתוך הסעדה. אבל בשלחן ליכא למגזר הכי, שאסור להשתמש בשלחן שהוא שני **ט** לטמאה. ובית הלל סברי מתר להשתמש בשלחן שהוא שני לטמאה, הלכך לא יניח המפה על השלחן שמא יטמאו המשקים שבמפה מחמת השלחן ויחזרויטמאו את האכלים, ואם יניחנה על הכסת אין לחוש כי אם שמא יטמאו ידיו, מוטב שיטמאו ידים שאין להם עקר מן התורה, דאין נטילת ידיים לחלין מן התורה **י**, ולא יטמאו אכלים שיש להם עקר מן התורה, דראשון עושה שני בחלין מן התורה:

פרק ח - משנה ד

בית שמאי אומרים מכבדין את הבית. מקום שאכלו שם מכבדים אותו משירי אכלים שנתפררו עליו ואחר כך נוטלים לידיים מים אחרונים. דפעמים שהשמש עם הארץ ומניח הפרורים שיש בהם כזית, ואם אתה אומר נוטלים לידיים תחלה נמצא אתה מפסיד את האכלים, שמים אחרונים נתזים עליהם ונמאסים. ובית הלל סברי אסור להשתמש בשמש עם הארץ, ושמש תלמיד חכם אינו מניח פרורים שיש בהן כזית אלא מסיר אותם, ואם נתזים המים על גבי פרורים שאין בהם כזית אין בכך כלום, דפרורים שאין בהם כזית מתר לאבדן ביד. והלכה כבית שמאי בזה **יא**, שמתר להשתמש בשמש עם הארץ **יב**:

פרק ח - משנה ה

גַּר וּמְזוּן. מִי שֶׁאָכַל בְּשַׁבַּת בְּמִנְחָה וְחֻשְׁכָּה לוֹ וְעָדִין לֹא גָמַר סְעֻדָתוֹ וְאִין לוֹ יַיִן אֶלָּא שְׁעוּר [כ"ו] אֶחָד. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גַּר וּמְזוּן בְּשָׂמִים וְהַבְּדֵלָה. דְּכֵלִי עֲלָמָא הַבְּדֵלָה בְּסוּף, דְּאֶפּוּקִי יוֹמָא מְאַחְרִינָן לֵיהּ כִּי הֵיכִי דְלֹא לְהוּי עָלֵיהּ כְּמִשְׁאָוִי. לֹא נַחְלְקוּ אֶלָּא עַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים, דְּבֵית שְׁמַאי אוֹמְרִים גַּר וּמְזוּן וְאַחַר כֵּן בְּשָׂמִים, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים גַּר וּבְשָׂמִים כִּי הַדָּדִי, דְּבִרְכוֹת שְׁאֵנוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹתָם דְּלֹא מְחֻזִי כְּמִשְׁאָוִי כְּגוֹן גַּר וּבְשָׂמִים מְקַדְמִינָן לְהוּי לְבִרְכַת הַמְּזוּן: **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שְׁבָרָא מְאֹר הָאֵשׁ.** שְׁבָרָא דְמִשְׁמַע לְשַׁעֲבַר וְלֹא בּוֹרָא דְמִשְׁמַע לְהַבָּא. מְאֹר הָאֵשׁ וְלֹא מְאֹרֵי הָאֵשׁ, דְּחֻדָּא נְהוּרָא אִיכָּא בְּנוּרָא: **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרָא.** נְמִי מִשְׁמַע לְשַׁעֲבַר [י"ד]: **מְאֹרֵי הָאֵשׁ.** שְׁהֲרַבָּה גּוֹנִים יֵשׁ בְּשִׁלְהֶבֶת, אֲדוּמָה לְבָנָה וִירְקוּקָת:

פרק ח - משנה ו

לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. גַּר מְשׁוּם דְלֹא שַׁבַּת, שְׁהַעוּבָד כּוֹכָבִים עָשָׂה מְלֹאכָה לְאוּרוֹ [ט"ו], וְקִימָא לָן אוּר שְׁלֹא שַׁבַּת אִין מְבָרְכִין עָלָיו הוּאִיל וְנִעְבְּדָה בּוּ עֵבְרָה. וּבְשָׂמִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּבְשָׂמִים שֶׁהֵם בְּמִסְבָּה שְׁעוּבְדֵי כּוֹכָבִים מְסַבִּים בָּהּ לְסַעֲדָה מִיָּרִי. וְהָא דְתַנֵּן בְּסִיפָא וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, מַה טַעַם קָאָמַר, מַה טַעַם אִין מְבָרְכִין עַל בְּשָׂמִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, לְפִי שְׁסַתָּם מְסַבֵּת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְאִין מְבָרְכִין עַל בְּשָׂמִים שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים: **וְלֹא עַל הַנֵּר שֶׁל מֵתִים.** דְלֹא אֲתַעְבַּד לְאוּרָה אֶלָּא לְכַבּוּד בְּעֲלָמָא: **וְלֹא עַל בְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים.** דְלַעֲבוּרֵי רִיחָא [ט"ז] עֵבִידִי: **וְלֹא עַל גַּר וּבְשָׂמִים.** דְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים, לְפִי שְׁאֲסוּרִין בְּהִנָּאָה: **עַד שְׂיֵאוּתוֹ לְאוּרוֹ.** שְׂיֵהֲנוּ מְאֹרוֹ [י"ז], וְלֹא שְׂיֵהֲנוּ מִמֶּשׁ אֶלָּא שְׁקֻרׁוּב לוֹ כֹּל כֵּן שְׂיֵוֹכַל לְהִנּוּת אִם יִרְצָה:

פרק ח - משנה ז

שִׁיתַעֲפֵל הַמְזוֹן שְׁבַמְעֵינוּ. כָּל זָמַן שֶׁאֵינּוּ רָעֵב מַחֲמַת אוֹתָהּ הָאֲכִילָה הוּא סִימָן שֶׁלֹּא נִתְעַפֵּל הַמְזוֹן. וְדוֹקָא בְּשִׂכַח אָמְרֵי בֵּית הַלֵּל {יח} דְּאֵינּוּ חוֹזֵר, אָבֵל בְּמִזִּיד דְּבָרֵי הַכֵּל יַחֲזֵר לְמִקוּמוֹ וַיִּבְרָךְ:

פרק ח - משנה ח

מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַמְזוֹן. שֶׁאֵין בְּרֶכֶת הַמְזוֹן טְעוּנָה כּוֹס {כא}. וּבֵּית הַלֵּל סָבְרֵי בְּרֶכֶת הַמְזוֹן טְעוּנָה כּוֹס: עוֹנִין אַמֵּן אַחֵר יִשְׂרָאֵל הַמְבָרֵךְ. וְאִם עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַזְּכָרֶת הַשֵּׁם אָלֵא סוּף הַבְּרָכָה, דְּמִסְתַּמָּא לְשָׁמִים בְּרֵךְ: אָלֵא אִם כֵּן שָׁמַע כָּל הַבְּרָכָה. שָׁמָא בְּרֵךְ לְהַר גְּרִיזִים:

פרק ט

פרק ט - משנה א

הַרוּאָה מְקוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נִסִּים. כְּגוֹן מַעֲבְרוֹת יַם סוּף וְנַחֲלֵי אֲרָנוֹן וּמַעֲבְרוֹת הַיַּרְדֵּן וְאָבֵן שֶׁיָּשֵׁב עָלֶיהָ מִנְּשָׁה עָלָיו הַשָּׁלוֹם כְּשֶׁעָשָׂה מְלַחְמָה בְּעַמְלֵק וְדוּמִיָּהוּ. וְאַנְסָא דְּרַבִּים כְּגוֹן הַנִּי דְּאָמְרִינָן מַחֲיִבֵי כְּלֵי עֲלָמָא לְבְרוּכֵי, אָבֵל אֲנָסָא דִּיחִיד כְּגוֹן הַרוּאָה מְקוּם שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ בּוֹ נִס אִיהוּ חֵיב לְבְרוּכֵי בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִס בְּמִקוּם הַזֶּה, וּבְנוּ וּבְנוּ חֵיבִים לְבְּרֵךְ בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִס לְאַבוֹתַי בְּמִקוּם הַזֶּה. וְכָל הַנִּי בְּרָכוֹת דְּמִתְנִיתִין בְּעוֹ הַזְּכָרֶת שֵׁם וּמְלָכוֹת, דְּכָל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ הַזְּכָרֶת הַשֵּׁם וּמְלָכוֹת אֵינָהּ בְּרָכָה:

פרק ט - משנה ב

זיקים. כֹּכַב הַנִּרְאָה כְּמוֹ שְׁפוֹתַח הָרְקִיעַ וַיּוֹרָה בְּחָץ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אִי נִמְי כֹּכַב שֶׁנִּרְאָה כְּמוֹ שְׂיֵשׁ לוֹ זָנַב אֲרֹךְ **[ב]**: **זִזְעוֹת.** שֶׁהָאֲרֶץ מִזְדַּעְזַעֶתת וְרוֹעֶשֶׁת: **רַעְמִים.** קוֹל הַנִּשְׁמָע בְּרְקִיעַ מֵעַנְנִים שֶׁשׁוֹפְכִים מִים מְזָה לָזָה, כְּמָה דְתִימָא (וַיִּרְמֶיה נא) לְקוֹל תְּתוֹ הַמּוֹן מִים בְּשָׁמַיִם: **וְעַל הַרוּחוֹת.** שֶׁבָּאִים בְּסַעְרָה וְזַעַף, וַאֲיָנָם מְצוּיוֹת אֵלֶּא לְפָרְקִים: **בְּרוּךְ שֶׁפָּחוּ מְלֵא עוֹלָם.** וְאִי בְּעֵי מְבָרֵךְ בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁכָּל אֵלּוּ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הֵם דְּכִתִּיב (תְּהִלִּים קלח) בְּרְקִים לְמַטָּר עֲשֵׂה, אֲבָל עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְכוּי אֹמֵר עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית דּוֹקָא, דְּלֵא מְצִי לְבְרוּכִי עֲלֵיהּוּ שֶׁפָּחוּ מְלֵא עוֹלָם, שֶׁאִינָן נִרְאִים בְּרַב הָעוֹלָם אֵלֶּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמָקוֹמוֹ: **הֵיִם הַגְּדוֹל.** יִם אוֹקְיָנוֹס שֶׁמְקִיף הָעוֹלָם: **בְּרוּךְ שֶׁעֲשֵׂה אֶת הֵיִם הַגְּדוֹל.** שֶׁמִּתּוֹךְ גָּדְלוֹ וְחֲשִׁיבוֹתוֹ קוֹבֵעַ בְּרַכָּה לְעַצְמוֹ: **לְפָרְקִים.** מִשְׁלֵשִׁים יוֹם לְשִׁלְשִׁים יוֹם: **עַל הַגְּשָׁמִים וְכוּי.** מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, וְהוּא דְאִית לִיה אֲרַעָא בְּשִׁתְּפוֹת עִם אַחֲרֵינִי **[ג]**, דְּהָכִי מִשְׁמַע הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, הַטּוֹב לְדִידִיה וְהַמְּטִיב לְאַחֲרֵינִי, אֲבָל כִּי לִית לִיה אֲרַעָא כְּלָל אֹמֵר מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל טַפָּה וְטַפָּה שֶׁהוֹרְדָתָ לָנוּ וְכוּי. וְאִם יֵשׁ לוֹ קֶרְקַע לְבָדוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהַחֲיָנוּ:

פרק ט - משנה ג

בְּנֵה בַיִת חֲדָשׁ וְקִנְהוּ כָּלִים חֲדָשִׁים. בֵּין יֵשׁ לוֹ כִּיּוֹצָא בְּהוֹן בֵּין אֵין לוֹ כִּיּוֹצָא בְּהוֹן מְבָרֵךְ שֶׁהַחֲיָנוּ: **עַל הַרְעָה מַעִין הַטּוֹבָה.** מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא כְּגוֹן שֶׁצָּפוּ מִים עַל אֲרָצוֹ וְשִׁטְפוּ תְּבוּאָתוֹ שֶׁל שָׁנָה זוֹ, אֶף עַל פִּי שְׁרוּי הַמַּיִם פְּנֵי הָאֲדָמָה **[ה]** וְנַעֲשִׂית שְׂדֵהוּ מִשְׁבַּחַת לְשָׁנִים הַבָּאוֹת, הַשְּׁתָא מִיָּהָא רָעָה הִיא וּמְבָרֵךְ דִּין הָאֲמַת: **וְעַל הַטּוֹבָה מַעִין הַרְעָה.** כְּגוֹן דְּאֶשְׁכַּח מְצִיאָהּ, אֶף עַל גַּב דְּרַעָה הִיא דְאִי שָׁמַע בָּהּ מְלָכָא חוֹבְטוֹ בְּמַכּוֹת וַיִּסּוּרִין וְשָׁקִיל לָהּ מְגִיָּה הַשְּׁתָא מִיָּהָא טוֹבָה הִיא וּמְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב: **הַצּוּעַק לְשַׁעֲבָר.** הַמִּתְפַּלֵּל עַל מַה שֶׁכָּבַר הָיָה הָרִי זֹו תִּפְלַת שְׁוֹא, דְּמֵאִי דְהוּוֹה דְהוּוֹה הָוָה:

פרק ט - משנה ד

שְׁתִּים בְּכַנְיָסְתוֹ וּשְׁתִּים בִּיצִיאָתוֹ. בְּכַנְיָסְתוֹ אֹמֵר שֶׁתְּכַנְיָסְנִי לְכַרְךָ זֶה לְשָׁלוֹם, נְכַנְס אֹמֵר מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ שֶׁהַכְּנַסְתָּנִי לְכַרְךָ זֶה לְשָׁלוֹם הָרִי **[ה]**

שְׁתִּים בְּכִיּוֹסָתוֹ. בְּקֶשׁ לְצֵאת אוֹמֵר שְׁתוּצִיאֲנִי מִכְּרֶךְ זֶה לְשָׁלוֹם, לְאַחַר
שִׁיצָא אוֹמֵר מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ שֶׁהוֹצֵאתָנִי מִכְּרֶךְ זֶה לְשָׁלוֹם. וְכָל כֶּךָ לְמָה,
מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ שְׁיִתֵּן אָדָם הוֹדָאָה לְבוֹרְאוֹ עַל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו מִן הַטּוֹב,
וַיִּתְפַּלֵּל עַל הָעֵתִיד שֶׁתְּבֹא לוֹ טוֹבָה:

פרק ט - משנה ה

חַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה. כְּשֶׁמְבָרֵךְ דִּין הָאֵמֶת עַל הָרָעָה, חַיֵּב לְבָרֵךְ
בְּשִׂמְחָה וּבְלֵב טוֹב **[ט]** כְּשֶׁם שֶׁמְבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה הַטּוֹב וְהַמְּטִיב עַל הַטּוֹבָה:
דָּבָר אַחֵר בְּכָל מַאֲדָךְ. בְּכָל מִדּוֹת הַמִּדּוּדוֹת לָךְ, בֵּין מִדָּה טוֹבָה בֵּין מִדַּת
פְּרַעֲנוּת: **לֹא יִקַּל אָדָם רֵאשׁוֹ.** לֹא יִנְהַג קְלוּת רֵאשׁוֹ: **כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח.** חוּץ
לְהַר הַבַּיִת אֲשֶׁר בְּחוּמָה הַנְּמוּכָה אֲשֶׁר לְרִגְלֵי הַבַּיִת לַמִּזְרָח, לְפִי שֶׁהוּא
מְכוּן, שֶׁכָּל הַשַּׁעֲרִים מְכֻנָּיִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שַׁעַר מִזְרָח, שַׁעַר עֶזְרַת נָשִׁים
וְשַׁעַר עֶזְרַת יִשְׂרָאֵל, וּפְתַח הָאוּלָם וְהַהֵיכָל וּבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים בֵּימֵי בַּיִת
רֵאשׁוֹן **[יב]**: **בְּאַפְוִנָּתוֹ.** אֲזוֹר חֲלוּל שְׁנוֹתָנִים בּוֹ מְעוֹת. פְּרוּשׁ אַחֵר בְּגֵד
שְׁלוּבֵשׁ עַל בְּשָׂרוֹ לְקַבֵּל הַזְּעָה שֶׁלֹּא לְטַנֵּף שָׁאֵר בְּגָדִים, וּגְנָאֵי לְאָדָם לְצֵאת
בְּאוֹתוֹ בְּגֵד לְבָדוֹ: **קַפְנִדְרִיא.** לְכַנֵּס בְּפֶתַח זֶה וּלְצֵאת בְּפֶתַח שֶׁכְּנֶגְדּוֹ כְּדִי
לְקַצֵּר הַלּוֹכֵי דָרֶךְ שָׁם. וְלִשְׁוֹן קַפְנִדְרִיא אֲדַמְקִיפְנָא דְרִי אַעוּל בְּהָא, כְּלוּמַר
בְּעוּד שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהַקִּיף שׁוֹרוֹת שֶׁל בְּתִים אֲקַצֵּר מִהַלְכֵי וְאֶכְנֶס דָּרֶךְ כָּאֵן:
וּרְקִיקָה. אֲסוּרָה בְּהַר הַבַּיִת: **מִקַּל וְחֹמֵר.** מִמְּנַעַל, וּמַה מְנַעַל שֶׁאִינוֹ דָּרֶךְ
בְּזִיוֹן **[יג]** אֲסוּר, רְקִיקָה שֶׁהִיא דָּרֶךְ בְּזִיוֹן לֹא כָּל שָׁפֵן: **כָּל חוֹתְמֵי בְּרִכּוֹת**
שֶׁבַּמְקֻדָּשׁ. הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר בְּסוּף כָּל בְּרִכָּה בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם
וְעַד הָעוֹלָם חוּנֵן הַדְּעַת וְכוּן בְּכֻלָּם, וְהַעוֹנֵן אוֹמְרִים בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
לְעוֹלָם וָעֶד. שֶׁאִין עוֹנֵן אֲמֵן אַחֵר כָּל בְּרִכָּה שֶׁבַּמְקֻדָּשׁ, דְּכַתִּיב בְּעֶזְרָא (נְחֻמְיָה
ט) קוּמוּ בְּרַכּוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם, וְאוֹמֵר אַחֵר כֶּךָ וַיְבָרְכוּ
שֶׁם כְּבוֹדֶךָ, כְּלוּמַר שֶׁעוֹנִים בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְאֲשַׁמְעִינָן
הָכָא דְבַמְקֻדָּשׁ רֵאשׁוֹן לֹא הָיוּ אוֹמְרִים אֶלָּא בְּרוּךְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם
וְלֹא יוֹתֵר וְלֹא הָיוּ אוֹמְרִים וְעַד הָעוֹלָם: **מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמִּינִים.** שֶׁאִין
מֵאֲמִינִים בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים וְאֲמָרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא זֶה, הַתְּקִינוּ עֶזְרָא וּבֵית
דִּינוֹ שֶׁיְהִי אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם לוֹמֵר שֶׁשְׁנֵי עוֹלָמוֹת יֵשׁ, הָעוֹלָם
הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, לְהוֹצִיא מֵלֵב הַמִּינִים שְׁכוּפְרִים בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים:
שִׁיְהֵא אָדָם שׁוֹאֵל בְּשָׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם. בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא
אֲמָרִינָן מְזַלְזָל הוּא בְּכְבוֹדוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת לְהוֹצִיא שֵׁם
שְׁמִים עָלָיו, וְלִמְדוֹ מִבְּעֵז שֶׁאֲמַר לְקוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם, וְכִי תִימָא בְּעֵז
מִדְּעַתִּיהָ דְנִפְשִׁיהָ קַעְבֵּד וְלֹא גְמָרִינָן מִנִּיהָ, תָּא שְׁמַע מִן הַמְּלֻאָךְ שֶׁאֲמַר
לְגִדְעוֹן ה' עִמָּךְ גְּבוּר הַחֵיל, וְכִי תִימָא לֹא שָׁאֵל הַמְּלֻאָךְ בְּשָׁלוֹם גְּדַעוֹן, וְלֹא
בְּרַכּוּ, אֶלָּא בְּשְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל מְקוֹם הוֹדִיעוֹ שֶׁהַשְּׂכִינָה עִמּוֹ, וְלֹא גְמָרִינָן מִנִּיהָ,
תָּא שְׁמַע וְאוֹמֵר אֵל תְּבוּז כִּי זָקְנָה אִמָּךְ, אֵל תְּבוּז אֶת בְּעֵז **[יד]** לוֹמֵר

שְׁמַדְעֵתוֹ עָשָׂה אֶלָּא לְמַד מִזְקֵנֵי אֲמַתְךָ, כִּי יֵשׁ לוֹ עַל מִי לְהַסְמִיד, שְׁנֵאָמַר
עַתָּה לַעֲשׂוֹת לַה' הִפְרוּ תוֹרַתְךָ: **רַבִּי נִתָּן אֹמֵר הִפְרוּ תוֹרַתְךָ**. פְּעָמִים
שְׁמַבְטָלִים **(טו)** דְּבַרֵי תוֹרָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לַה', אִף זֶה הַמְתַּכְּנֵן לְשֵׂאל בְּשֵׁלֹם
חֲבֵרוֹ, וְזֶהוּ רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, שְׁנֵאָמַר (תְּהִלִּים לד) בִּקְשׁ שְׁלֹם וְרַדְפָּהוּ, מִתָּר
לְהִפְרֵ תוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת דְּבַר הַנִּרְאָה אֲסוּר: